

CAN'IN YÖNTEMİ

Arabada, özellikle trafik tıkanınca çabuk sinirlenir, bazen birbirlerine ağızlarına geleni söylerler. Can ise farklı. Arabasında giderken başkalarına sinirlenmiyor. Biri yolunu kestiğinde, geçmesine izin vermediğinde, park edebilmesi için geri çekilmediğinde ya da ona korna çalındığında bile. Tabi ki bu davranışlar onu sinirlendiriyor ama Can, homurdanmadan, çirkin sözcükler kullanmadan sakin kalmayı başarıyor. Bunu nasıl yaptığını şöyle anlatıyor:

“Bu insanların arkadaşlarım olduklarını düşünüyorum. Sanki akşam görüşecektik, sinemaya gidecektik, birlikte yemek yiyecektik ya da aynı futbol takımında oynuyorduk gibi yapıyorum. Saçma ama işe yarıyor. Çünkü arkadaşlarıma, arabada sinirlendiğimde söylediğim şeyleri asla söylemem.”

Belki de Can'ın yöntemi iyi bir fikir: Herkesi arkadaşmış gibi görmek, kimseyi düşman görmemek. İnsanları arkadaşımız olarak gördüğümüzde onlar için kötü olabilecek bir şey yapmak istemeyiz. Aslında ne kadar çok arkadaşımız varsa o kadar az kötülük yaparız. Daha çok arkadaş edinmeye çalışmak da kuşkusuz iyi bir şeydir.

Brigitte Labbe-Michel Puech
Çıtır Çıtır Felsefe

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

- Can neden diğerlerinden farklıdır?

.....

- İnsanlar trafikte en çok nelere sinirlenir?

.....

- Can sakin kalmayı nasıl başarıyor?

.....

- Daha çok arkadaş edinmenin önemi nedir?

.....

2. Metnin kahramanını, konusunu ve bize iletmek istediği düşüncüyü yazınız.

Metnin kahramanı

Metnin konusu

Metnin iletmek istediği düşünce

3. Metinde geçen aşağıdaki sözcükleri zıt anlamlarıyla eşleştiriniz.

sinirli

güzel

farklı

dost

hızlı

zararlı

çirkin

kötü

yararlı

aynı

iyi

yavaş

düşman

sakin

kötülük

çok

az

iyilik

• Sizde zıt anlamlı sözcükler yazıp eşleştiriniz.

4. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

- Can'ın yöntemini beğendiniz mi? Can'ın yerinde olsaydınız siz nasıl davranırdınız?

.....

.....

- Sinirlendiğiniz bir olayı yazınız.

.....

.....

- Bu olayda nasıl sakinleştiniz?

.....

.....

- Sinirli olduğumuzda nasıl davranmalıyız?

.....

.....

- Sinirli olduğunuzda sakinleşmek için kendi yönteminizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak amacıyla kullandığımız işaretlere **noktalama işaretleri** denir.

Türkçemizde kullandığımız belli başlı noktalama işaretleri ve kullanıldığı yerler şu şekildedir:

Nokta (.)

- Tamamlanmış cümlelerin sonuna konur.

Örnek: Kerem, arkadaşının yanına gitti.

- * Sıra bildiren sayılardan sonra kullanılır.

Ceren, 1. sınıfa gidiyor.

- * Bazı kısaltmalardan sonra konur.

Dr. Ali bey geldi.

Av. Nihal MADAK geldi.

Virgül (,)

- Eş görevli sözcükleri ayırmada kullanılır.

Örnek: Bora, Mustafa, Mehmet ve Can geldiler.
Pazardan elma, üzüm ve erik aldım.

Soru İşareti (?)

- Soru anlamı taşıyan cümlelerin sonuna konur.

Örnek: Ne zaman geleceksin?
Yemeğini yedin mi?

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Ünlem (!)

Sevinç, korku, heyecan, öfke gibi duyguları ifade eden cümlelerin sonuna konur.

Örnek: Eyvah, süt taşı!
Ah, elim yandı!

Kesme İşareti (')

Özel adlara gelen ekleri ayırmak için kullanılır.

Örnek: Babam, Ankara'ya gidecek.
Ayşe'nin çantası bozuldu.

Kısa Çizgi (-)

Satır sonuna sığmayan sözcükleri ayırmak için kullanılır. Satır sonundaki kısa çizgi, hecesinden ayrılan sözcüğün alt satırda devamı olduğunu gösterir.

Örnek:

..... öğret-
men ona seslendi.

..... Bakkal-
dan ekmek aldım.

Konuşma Çizgisi (—)

Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.

Örnek: — Ne okuyorsun kızım?
— Roman okuyorum, anneciğim.
— Nasıl, güzel mi roman?
— Evet anneciğim, güzel. Çok beğendim.

Etkinlik-72

Aşağıdaki metinde () içlerine uygun noktalama işaretleri yazınız.

GEZİYE GİDİYORUZ

Metehan() Kerem ve Eren() sınıf arkadaşları ile birlikte okul gezisine katılacaklardı() Metehan geziye çıkmadan önce arkadaşlarına:

– Arkadaşlar, kardeşim de bizimle gelebilir mi() diye sordu()

Çocuklar bu soruya şaşırdılar() Eren:

– Arkadaşım() bu gezi sadece bizler için() kardeşlerimiz gelemez ki() dedi()

Kerem:

– Benim kardeşim de gelmek isterse ona ne söylebilirim() diye boynunu büktü()

Bunun üzerine çocuklar düşündüler() öğretmene sormaya karar verdiler.

Etkinlik-73

Aşağıdaki cümleleri uygun noktalama işaretleriyle tamamlayınız.

- Mandalina çok yararlı bir meyvedir()
- O kızın adını biliyor musun()
- Topa ben mi vurdum()
- Yine mi ödevini yapmadın()
- Yarın Türkçe() matematik() görsel sanatlar() müzik derslerimiz var()
- Pazardan elma armut ve portakal alalım()
- Sude() Melis ve Ayla gelecekler mi()

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Etkinlik-74

Aşağıdaki cümleleri uygun noktalama işaretleriyle tamamlayınız.

★ Yatmadan önce kitap okuyormuş()

★ Bahçede kiraz() armut() dut() nar ve vişne ağaçları var()

★ En ucuz defter nerede satılıyormuş()

★ Manzara resmi mi() portre mi çalışacağız()

★ Bu dönem kaç sayfa kitap okudun()

★ Cemile() suyun önemi konusunda başarılı bir sunum yaptı()

★ Filiz() "Mevsimler nasıl oluşur()" diye sordu.

★ Bu bitki çayının içinde tarçın() ıhlamur() karanfil ve bal var()

★ Tören saat kaçta başlayacak()

★ Onur() Kadir ve Ömer nereye gittiler()

★ Aziz() öğretmenine soru sordu()

Etkinlik-75

Aşağıdaki sözcüklerden hecelerine doğru bölünenlerin altındaki daireyi X ile işaretleyiniz.

.....kita-
bımız

.....hik-
âye

.....kale-
mlik

.....per-
de

.....oto-
büs

.....tel-
efon

.....par-
füm

.....gözl-
ük

.....man-
dalına

.....sını-
fımız

.....çiçe-
klik

.....bal-
kon

.....ayak-
kabı

.....teb-
eşir

.....salın-
cak

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Etkinlik-76

Aşağıdaki cümlelerde () ile belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yazınız.

Ablam İstanbul()da yaşıyor()

Suna() Gizem ve Hande nereye gittiler()

Begüm()ün çantası nerede()

Özge İzmir()e gidecekmış()

Eyvah() çocuk düştü()

Annen ne zaman gelecek()

Yusuf()u nereye gönderdin()

İmdat() Hırsız var()

Nereye gidiyorsun()

Bursa()ya ne zaman geleceksin()

Eve ge()
lirken ekmek al()

Okulu()
mu çok özledim()

- Ayşe, annesi ile manifaturacıya gidiyor. Annesi, Ayşe'ye dikeceği elbise için 1 metre kumaş, 1 metre de kurdele alıyor. Ayşe ve annesinin aldığı ürünleri inceleyelim.

- Ayşe, eve gelince kumaşını ve kurdeleyi üst üste koyuyor ve kumaşın da kurdelenin de aynı uzunlukta olduğunu görüyor.

1 m kumaş

1 m kurdele

1 m

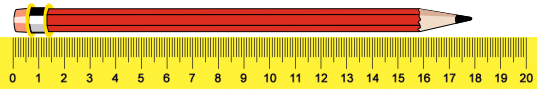

BİLGİ SANDIĞI

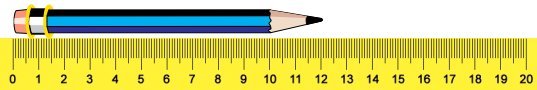
Uzunluk ölçüsü birimi metredir. Metreyi kısaca "m" harfi ile ifade ederiz.

Metreden kısa olan uzunlukları santimetre ile ölçeriz. Santimetre kısaca "cm" olarak yazılır.

- Cetvel ile kalemleri ölçerek kalemlerin uzunluklarını bulalım.

Kırmızı kalem
18 santimetredir.

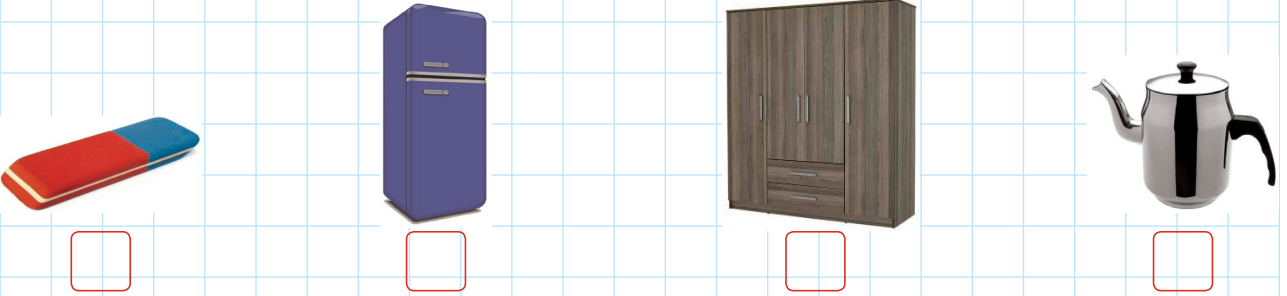
Mavi kalem
12 santimetredir.

Mavi kalem, kırmızı kalemten 6 santimetre kısadır.

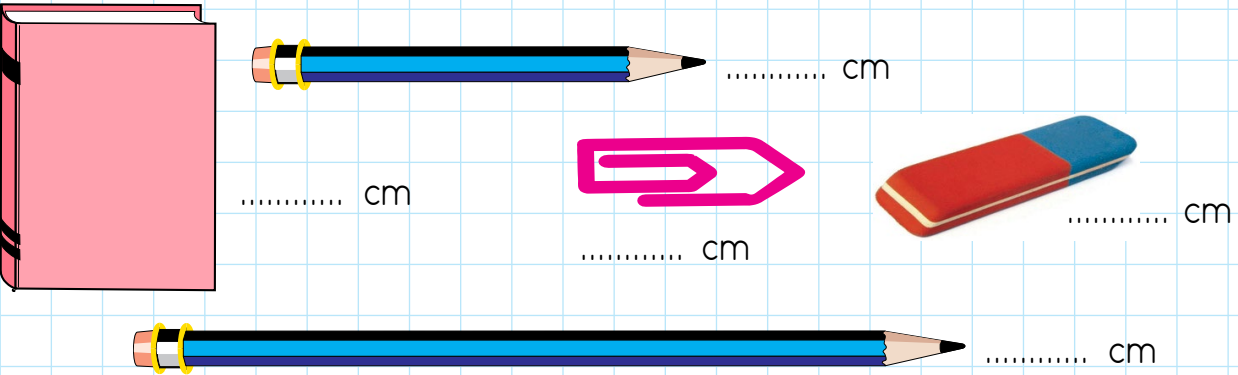
- Cetvel ile ölçüm yapmaya "0" sıfır noktasından başlarız.

Etkinlik-61

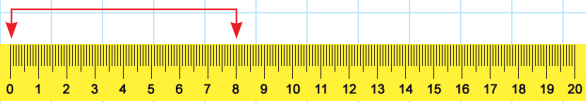
1 Aşağıdaki nesnelere 1 metreden uzun olanları işaretleyiniz.

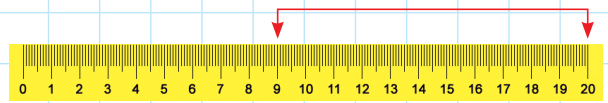
2 Aşağıdaki nesnelerin uzunluklarını cetvel ile ölçünüz. Uzunluklarını yazınız.

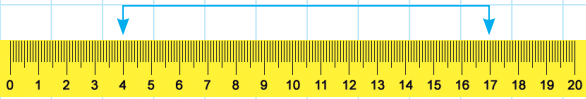
3 Cetvel üzerinde gösterilen uzunlukların kaç santimetre olduğunu yazınız.

..... santimetre

..... santimetre

..... santimetre

..... santimetre

- Aşağıdaki pipetin uzunluğunu ataş ve santimetre olarak tahmin edelim.

Tahmin: 5 ataş

Tahmin: 16 santimetre

- Pipetin boyu, 6 ataş uzunluğundadır. Ataşın boyu 3 santimetredir.
- Pipetin boyu, $6 \times 3 = 18$ santimetredir.

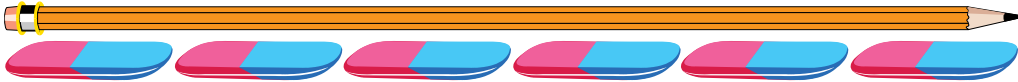
BİLGİ SANDIĞI

Ataş gibi uzunluğu bilinen nesnelere uzunlukları tahmin edebiliriz.

- Aşağıdaki kalemin uzunluğunu silgi ve santimetre olarak tahmin edelim.

Tahmin: 7 silgi

Tahmin: 27 santimetre

- Kalemin boyu, 6 silgi uzunluğundadır. Silginin boyu 5 santimetredir.
- Kalemin boyu, $6 \times 5 = 30$ santimetredir.

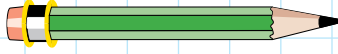

Çözüm - Öğrenelim

Sizler de kalem, defter, çanta gibi eşyalarınızın boylarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi ölçüm yaparak kontrol ediniz.

Etkinlik-62

Aşağıdaki kalemlerin uzunluklarını tahmin ediniz. Kalemlerin uzunluklarını cetvel ile ölçerek sonuçları karşılaştırınız.

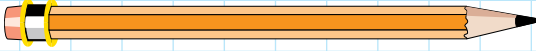
Tahmin: cm

Ölçüm: cm

Tahmin: cm

Ölçüm: cm

Tahmin: cm

Ölçüm: cm

Tahmin: cm

Ölçüm: cm

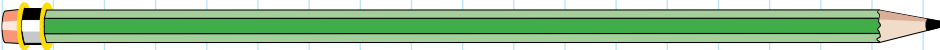
Tahmin: cm

Ölçüm: cm

Tahmin: cm

Ölçüm: cm

Tahmin: cm

Ölçüm: cm

DÜŞÜNELİM

- Oyuncaklarınızdan ya da kumandadan çıkan atık pilleri ne yapıyorsunuz?

Hande, aldığı oyuncakın karton kutusunu çöpe atmak için mutfığa gitti. Ablası mutfakta cam şişeler, plastik şişe ve kutular, metal ve karton kutular ile bir şeyler yapıyordu.

Hande, ablasına merakla sordu:

– Ablacığım, ne yapıyorsun?

– Handeciğim, bunlar tükettiğimiz yiyeceklerin, içeceklerin, sabunların, şampuanların boş şişe ve kutuları. Bunları diğer çöplerden ayrı biriktirdim. Şimdi kâğıt, cam, plastik ve metal olanları ayırıp farklı poşetlere koyuyorum.

– Neden farklı poşetlere koyuyorsun?

Çöpe mi atacaksın onları?

Ablası güldü:

– Hayır, olur mu öyle şey Handeciğim...

Hepsini ayırıp arka sokakta bulunan geri dönüşüm kutularına atacacağım.

– Geri dönüşüm mü? O ne demek?

– Geri dönüşüm bazı atıkları çöpe atmak yerine onları işleyip farklı bir ürünün yapımında kullanmaktır. Örneğin, okuduğumuz gazeteler, dergiler, eski kitap ve defterler, yiyecek ve içeceklere ait karton kutular ve ambalajlar ağaçlardan elde edilen kâğıt kullanılarak yapılıyor. Binlerce ağaç kâğıt yapılmak için kesiliyor. Ama biz bunları geri dönüşüm kutularına atarsak işlenir ve yeniden kâğıt yapılır. Bu kâğıttan da farklı ürünler üretilir. Bu sayede kâğıt yapımı için daha az ağaç kesilir. Hem doğayı korumuş oluruz hem de ülke ekonomisini...

– Peki ya bu plastik kutu ve şişeler ne oluyor?

– Çöpe atılan plastik şişe ve kutuların doğada yok olması uzun yıllar sürüyor, üstelik bunlar çevreyi kirletiyor. Bunları geri dönüşüm kutularına atarsak yeniden işlenerek farklı ürünlere dönüştürülür. Kâğıt ve plastik gibi cam ve metal maddeler de yeniden işlenebilir.

Hande, ablasının geri dönüşümle ilgili anlattıklarından çok etkilenmişti. Çöp kutusuna attığı karton kutuyu aldı. Ablasının eski gazete ve boş karton kutularını koyduğu poşete attı. Sonra ablasıyla dışarı çıktılar. Arka sokaklarındaki geri dönüşüm kutularının üzerindeki yazılara uygun şekilde atıkları bıraktılar.

BİLGİ SANDIĞI

Doğayı korumak ve ekonomiye katkı sağlamak için kâğıt, cam, metal, pil ve plastik atıkları çöp kutusu yerine geri dönüşüm kutularına atmalıyız.

Son yıllarda ülkemizde yağda kızartılmış patates ve diğer yiyeceklerin kullanımında önemli artışlar olmuştur. Bu artışın sonucu kullanılmış bitkisel yağ atıkları da artmıştır. Bitkisel atık yağlar suya, kanalizasyona döküldüğü zaman su yüzeyini kaplar, su sistemine zarar verir. Denize, akarsuya ve göle ulaşan bitkisel atık yağlar kuşlara, balıklara ve diğer canlı türlerinin zarar görmesine neden olur.

Kullanılmış kızartmalık yağlar diğer atıklardan ayrı olarak temiz ve ağzı kapalı bir kaptaki biriktirilmelidir. Kullanılmış kızartmalık yağlar çevrenin korunması amacıyla kanalizasyona, toprağa, denize ve benzeri ortamlara dökülmemelidir. Bu yağları kullanılmış kızartmalık yağ toplayıcılarına vermeye özen gösterilmelidir.

Etkinlik-106

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

- Kâğıtları geri dönüştürerek daha az ağaç kesilmesini sağlarız.
- Geri dönüşüm ekonomiye katkı sağlamaz.
- İçtiğimiz sütün cam şişesini cam geri dönüşüm kutusuna atarız.
- Bitmiş pilleri çöpe atabiliriz.
- Her maddenin türüne göre farklı geri dönüşüm kutusu vardır.
- Geri dönüşüm sayesinde doğal kaynaklar korunur.
- Cam, geri dönüştürülebilir bir madde değildir.
- Atık piller toprağa ve suya zarar verdiğinden ayrı bir kutuda toplanmalıdır.
- Bitkisel yağları lavaboya dökerek kanalizasyona karışmasını sağlamalıyız.
- Atık toplama kutularına üzerlerinde yazan türde maddeler dışında başka maddeler atmamamız.
- Pet şişelerin doğada yok olma süresi kısa olduğundan bu atıkları çöpe atabiliriz.
- Okuldaki atık kağıt kutularına kullanmadığımız, bitmiş defterlerimizi atabiliriz.
- Atık kutularına evsel çöpler atmak yanlış bir davranıştır.
- Geri dönüştürülebilir atıklar fabrikalarda işlenerek yeni ürün hâline getirilebilir.

🦋 Etkinlik-107

Aşağıdaki atıkları verilen atık toplama kutularının uygun olanlarına ok yardımıyla ulaştırınız.

DÜŞÜNELİM

- Doğa olayları deyince aklınıza neler geliyor?
- Doğa olayları hangi durumlarda zararlı olabilir?

Dünya'mızın etrafı çepeçevre bir hava tabakasıyla çevrilidir. Bu hava tabakasına **atmosfer** denir. Günlük yaşantımızda hava hep aynı olmaz. Bazı günler açık ve güneşliken bazı günler yağmur yağar. Yağmurun çok şiddetli bir şekilde yağdığını gözlemleriz. Bazı günler havayı sanki bir duman kaplar, önümüzü göremeyiz. Buna **sisli hava** deriz. Bazen de yağmur yağarken gökyüzünden buz parçaları düşmeye başlar. Bu hava olayına **dolu** deriz. Bazen havada esinti olmaya başlar, buna **rüzgâr** deriz. Rüzgârın hızı giderek şiddetlenirse **fırtına** oluşur. Kışın havalar soğuyunca ise yağmur yerine daha çok **kar** yağmaya başlar. Etraf pamuk yığını gibi bembeyaz olur.

Yukarıdaki olaylar, atmosfer dediğimiz hava tabakası içinde kendiliğinden oluşur. Biz bunlara **hava olayları** deriz. Hava olayları bazen çok şiddetlenir, can ve mal kayıplarına neden olabilir.

Doğa Olayları

Bizler doğa olaylarına engel olamayız ama alacağımız tedbirlerle zararlarını en aza indirebiliriz. Sisli havalarda trafiğe çıkmamalıyız. Fırtınadan korunmak için evlerimizin çatılarını sağlam malzemelerden yapmalıyız. Bitki örtüsü olmayan yerleri ağaçlandırarak yağmurun verebileceği zararı azaltabiliriz. Düşen yıldırımlar sonucu çıkabilecek yangınlara karşı müdahale ekipleri kurmak, hava durumunu sürekli takip etmek de bu önlemlerden bazılarıdır.

